

На формування екологічної компетентності майбутніх учителів біології спрямований насамперед змістовий аспект їхньої професійної підготовки, що детермінує впровадження нових підходів до формування змісту й організації навчання [6]. У підготовці майбутніх учителів до екологічної освіти дуже важливо забезпечити практичний досвід та інтерактивне навчання. Для цього можуть використовуватися інноваційні методи навчання, такі як проєктна діяльність, комп'ютерні дидактичні ігри, віртуальні екскурсії тощо. Також важливо забезпечити постійне професійне навчання та підтримку для учителів у галузі екології та сталого розвитку.

Однією з можливостей імплементації кращої європейської практики підготовки майбутніх учителів до екологічної освіти учнів є програма Європейського Союзу «Erasmus+», яка надає фінансову та методичну підтримку для проєктів в галузі освіти, підвищення кваліфікації та розвитку молоді в Європі та за її межами. Участь в програмі «Erasmus+» дозволяє українським освітянам розвивати міжнародні зв'язки з партнерськими інституціями в ЄС та інших країнах, впроваджувати у вітчизняну практику нові освітні програми та методики навчання, підвищувати якість освіти та забезпечувати її відповідність міжнародним стандартам.

Для подальшого вдосконалення цього процесу важливо продовжити роботу над розробкою та впровадженням спеціалізованих курсів з екологічної освіти для майбутніх учителів, які б містили практичні заняття та дослідницькі проєкти для активного розвитку екологічного світогляду, вмінь і навичок з екологічної діяльності.

Список використаних джерел

1. Баярко Н. В. Шляхи формування готовності студентів до розвитку екологічної компетентності учнів. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні наукові проблеми. Розгляд, рішення, практика» / ГО «Інститут освітньої та молодіжної політики»; Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України. Одеса, 2016. С. 3–5.
2. Екологічна компетентність учителя Нової української школи. Навчально-методичний посібник в таблицях і схемах. Упорядники Коваль О. В., Погасій І. О. Чернівці, 2019. 40 с.
3. Освіта для сталого розвитку. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.unesco.de/bildung/bildung-fuer-nachhaltige-entwicklung>
4. Підліснюк В., Рудик І., Кириленко В., Вишенська І., Маслюківська О. Сталий розвиток суспільства: роль освіти. Путівник. К., 2005. 88 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/277047527_Stalij_rozvitok_suspilstva_rol_osviti
5. Участь України у міжнародному співробітництві з охорони навколишнього середовища. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/14043607.pdf>
6. Хроленко М. Вимоги до змісту екологічної компетентності майбутніх учителів біології в освітньому середовищі країн Західної Європи. Освітній дискурс: зб. наук. пр. 26(9), 2020. С. 71–81.
7. Чайковська, Г. Б. Екологічна освіта студентів педагогічних вишів у країнах Західної Європи. *Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Педагогіка. Соціальна робота* / голов. ред. І. В. Козубовська. Ужгород, 2015. Вип. 37. С. 195–198.
8. Шапран Ю. П. Екологічна компетентність майбутніх учителів біології: її сутність та діагностика. *Zbiór raportów naukowych. «Postępy w nauce w ostatnich latach. Nowych rozwiązań»* (28.12.2012–30.12.2012). Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2012. 100 str.

УДК 378.091.3:37.091.12.011.3]:005.336.2

Гончар О.А., аспірант кафедри освіти дорослих
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова

ФАХОВА ПІДГОТОВКА ТА РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ БЕЗПЕКИ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ У ПЕДАГОГІВ В СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Анотація. Тези доповіді презентують актуальність питань якості й безпеки соціокультурних форм організації ЗВО, зацентровано на необхідності методологічного забезпечення фахової підго-

товки майбутніх, чинних і уповноважених педагогів і дотичних категорій зацікавлених у набутті і розвитку професійної компетентності безпеки освітнього простору. Запропоновано план дослідження педагогічної проблеми, здійснено добір методів дослідження і обґрунтовано їх призначення. Виокремлено цільові аудиторії здобувачів освіти, професійно зайнятих і дотичних категорій галузі науки і знань екологія.

Ключові слова: система неперервної освіти, фахова підготовка та розвиток педагогів, професійна компетентність безпеки освітнього простору, план та етапи дослідження.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Актуальність дослідження формування та розвитку професійної компетентності безпеки освітнього простору у педагогів в системі неперервної освіти полягає у суспільно-політичних запитах соціального замовлення на неперервну фахову підготовку та розвиток фахівців і професіоналів академічної сфери в умовах глобальних викликів (у видах *небезпек*: природні – екологічна, біологічна; соціально-політичні – економічна, політична, торгова, харчова, енергетична, виробнича, транспортна, банківська, фінансова; техногенні – воєнна, інформаційна; комбіновані – біосоціальна, академічна, гібридна; *екологічних загроз*: глобальних змін клімату, міграційна, демографічна, перенаселення, антропогенне та біологічне забруднення, знищення біологічного та ландшафтного різноманіття; захисту *соціальних потреб* від ризиків, загроз і небезпек).

Виділення невиділених раніше частин. Проєктна діяльність НДР МОН України Українського державного університету імені Михайла Драгоманова № 10/22-24 «Освітня політика якості й безпеки життєдіяльності соціокультурних форм для сталого розвитку України» передбачає вирішення актуальних питань формування та розвитку професійної компетентності безпеки освітнього простору у системі неперервної освіти.

Актуалізовано мету дослідження, яка полягає в обґрунтуванні теоретичних і методичних засад та верифікації моделі розвитку у педагогів професійної компетентності безпеки освітнього простору у системі післядипломної підготовки. Відповідно до мети визначено завдання дослідження: здійснити проблемний аналіз академічного доробку щодо уточнення тезаурусу формування у педагогів професійної компетентності безпеки освітнього простору; обґрунтувати теоретичні і методичні засади змісту та структури професійної компетентності безпеки освітнього простору у педагогів в системі неперервної освіти; визначити критерії, показники й охарактеризувати рівні сформованості професійної компетентності безпеки освітнього простору у педагогів в системі неперервної освіти; виявити та теоретично обґрунтувати організаційно-педагогічні умови розвитку професійної компетентності безпеки освітнього простору у педагогів в системі неперервної освіти; обґрунтувати, розробити та верифікувати модель процесу розвитку професійної компетентності безпеки освітнього простору у педагогів в системі неперервної освіти.

Визначено об'єкт дослідження – неперервна освіта (післядипломна підготовка) педагогів для формування безпеки освітнього простору та предмет дослідження – процес розвитку професійної компетентності безпеки освітнього простору у педагогів в системі неперервної освіти. Виділення невиділених раніше частин актуальних досліджень, окрім зазначеного «дерева цілей» – стратегічних, передбачає виокремлення тактичних завдань у тезах доповіді: планування етапів дослідження, добір методів за етапами дослідження, конкретизація цільової аудиторії різночинних категорій здобувачів освіти та слухачів курсової підготовки.

Виклад основного матеріалу. Необхідність методологічного забезпечення підготовки майбутніх та професійно-зайнятих педагогів у системі післядипломної освіти для формування професійної компетентності безпеки освітнього простору актуалізує педагогічні розвідки щодо удосконалення змісту і методики професійного навчання, організації освітнього процесу на підґрунті академічних надбань у сфері безпеки освітнього простору, базисі засобів технологічного (соціальних, екологічних, працевохоронних, енергозберігаючих, харчових, інформаційних, валідаційних та випробувальних стандартів) та правового (сферах – освіти, науки й інноватики, фізичної культури та охорони здоров'я, соціального захисту, безпеки і якості життя) регулювання у орієнтирах академічної етики та доброчесності з метою соціальних гарантій пролонгованої зайнятості впродовж життя.

Здійснено планування педагогічного дослідження у трьох етапах:

перший – теоретичне обґрунтування розвитку професійної компетентності безпеки освітнього простору у педагогів в системі неперервної освіти (роль педагогів у формуванні освітнього простору якості і безпеки соціокультурних форм закладів вищої освіти (далі – ЗВО); контент-аналіз панівних тлумачень тезаурусу проблеми дослідження; глобальний вимір правових і соціальних гарантій захисту для розвитку професійної компетентності безпеки освітнього простору у педагогів);

другий – методологічні аспекти розвитку професійної компетентності безпеки освітнього простору у педагогів у системі неперервної освіти (методологічні аспекти формування освітнього простору якості і безпеки соціокультурних форм ЗВО; методика організації розвитку професійної компетентності безпеки освітнього простору у педагогів у системі неперервної освіти; семантика, структура та зміст професійної компетентності безпеки освітнього простору у педагогів);

третій – обґрунтування, планування та перевірка ефективності моделі і методики організації розвитку професійної компетентності безпеки освітнього простору у педагогів у системі неперервної освіти (проектування моделі розвитку професійної компетентності безпеки освітнього простору у педагогів; організація та проведення педагогічного експерименту; перевірка ефективності моделі і методики організації розвитку професійної компетентності безпеки освітнього простору у педагогів у системі неперервної освіти з експертним оцінюванням).

Здійснено добір методів для вирішення стратегічних і тактичних завдань як-то:

– проблемний метод аналізу для визначення – формулювання проблеми, ретроспективна метрика превалюючих категорій тезаурусу проблеми дослідження для з'ясування особливостей і структурно-функціональних складових системи неперервної освіти педагогів для розвитку їх професійної компетентності безпеки освітнього простору в системі неперервної освіти як запиту суспільної потреби; виявлення закономірностей розвитку проблеми дослідження та її наслідків; виокремлення та діагностика критеріїв, показників для визначення рівнів сформованості професійної компетентності безпеки освітнього простору у педагогів; встановлення необхідного ресурсозабезпечення для ефективності запропонованих організаційно-педагогічних умов розвитку професійної компетентності безпеки освітнього простору у педагогів в системі неперервної освіти;

– контент-аналіз для вивчення законодавчих, відомчих документів нормативно-правового та технічного регулювання в сфері якості й безпеки життєдіяльності, сфері освіти, науки й інноватики, сфери культури, публічного управління та адміністрування завдяки квантифікаційному ранжуванню текстів та інтерпретацією даних пошуку для прогнозування можливих векторів педагогічних розвідок; актуалізації соціальних проблем і їх геополітичному відображенню на трансформацію систем професійної підготовки і розвитку педагогів;

– програмний аналіз для дослідження обґрунтованості та ефективності стратегій інституцій уповноважених формувати безпеку освітнього простору різних рівнів національного і міжнародного регулювання для вибору альтернатив у розроблені та забезпеченні державних програм (освітніх, науково-технічних, безпеки) сталого розвитку України;

– структурний аналіз (логічний, організаційний, функціональний) стану та розвитку системи неперервної освіти педагогів для методологічного забезпечення умов формування та розвитку їх професійної компетентності безпеки освітнього простору;

– метод проектування – моделі та організації процесу розвитку професійної компетентності безпеки освітнього простору у педагогів в системі неперервної освіти за етапами стратегічного прогнозування, моделювання, планування, визначення ефективності й корекції освітніх, освітньо-професійних, освітньо-наукових програм, планів і проєктів;

– методи сценарію – підготовки, погодження, формування уявлень про можливий розвиток професійної компетентності безпеки освітнього простору у педагогів в системі неперервної освіти, які тлумачимо як аналіз проблеми й розроблену логічну послідовність ймовірного розгортання подій чи можливі перспективи розв'язання проблеми наукового дослідження;

– методи евристичні та формально-логічного аналізу процедур і методичних основ та багатоаспектної оцінки за критеріями формування і розвитку професійної компетентності безпеки освітнього простору у педагогів в системі неперервної освіти та обґрунтованої, спроектованої моделі процесу розвитку професійної компетентності безпеки освітнього простору у педагогів в системі неперервної освіти;

– методи статистичні – статистичний, кореляційний, імітаційні, обробка та якісний аналіз за критерієм узгодженості Пірсона χ^2 .

Конкретизовано цільові аудиторії різночинних категорій здобувачів освіти та слухачів курсової підготовки у системі неперервної освіти, зацікавлених у здобутті та розвитку професійної компетентності безпеки освітнього простору у педагогів та спроможних у дотичних сферах інституційного регулювання стратегії освітньої політики якості й безпеки соціокультурних форм ЗВО.

До категорій зацікавлених у здобутті та розвитку вищезазначеної компетентності відносяться майбутні і чинні, а також уповноважені у сфері якості й безпеки освітнього простору викладачі (науково-педагогічна та педагогічні працівники), педагоги (старші лаборанти, завідувачі лабораторій, методисти, майстри виробничого навчання), вихователі, адміністратори і керівники, інспектори та фахівці з управління якістю, працезахорони, енергозбереження, екологічного менеджменту, якості, стандартизації та сертифікації продукції і послуг, менеджери соціокультурної діяльності та діловоди, менеджери документопорядження, архіваріуси, бібліотекарі та системні адміністратори. Як приклад, долучених і дотичних категорій виокремлено кваліфікації і здійснено добір згідно ДК 2010 фахівців і професіоналів напряму екологія, охорона навколишнього середовища і збалансоване природокористування: 2211.2 – еколог, 2213.2 – інспектор з природокористування, 2213.2 – інспектор з охорони природних екосистем, 2213.2 – інспектор з природокористування, 2265.2 – інспектор з охорони природи, 2148.2 – фахівець з геосистемного моніторингу навколишнього середовища, 2442.2 – фахівець з управління природокористуванням, 2211.2 – експерт з екології, 2149.2 – інспектор з техногенно-екологічної безпеки, 2211.2 – еколог, 3449 – інспектор з охорони природно-заповідного фонду, 2213.2 – фахівець з відтворення природних екосистем, 2213.2 – фахівець з охорони природних екосистем, фахівець з рекреації

Висновки. Актуалізовано необхідність дослідження фахової підготовки та розвитку професійної компетентності безпеки освітнього простору у педагогів в системі неперервної освіти згідно НДР МОН України Українського державного університету імені Михайла Драгоманова № 10/22-24 «Освітня політика якості й безпеки життєдіяльності соціокультурних форм для сталого розвитку України». Здійснено добір методів згідно календарно-тематичного плану дослідження у трьох етапах (теоретичне обґрунтування розвитку професійної компетентності безпеки освітнього простору у педагогів в системі неперервної освіти; методологічні аспекти розвитку професійної компетентності безпеки освітнього простору у педагогів у системі неперервної освіти; обґрунтування, планування та перевірка ефективності моделі і методики організації розвитку професійної компетентності безпеки освітнього простору у педагогів у системі неперервної освіти). Конкретизовано цільові аудиторії різночинних категорій здобувачів освіти та слухачів курсової підготовки у здобутті та розвитку професійної компетентності безпеки освітнього простору у педагогів в системі неперервної освіти.

Список використаних джерел

1. Bakhmat N., Ridei N., Tytova N., Liubarets V., Katsero O. Methodology of safety and quality of life on the basis of noospheric education system formation. *Strategies for Policy in Science and Education*, 2021. Vol. 29, Number 1. Pp. 82-98.
2. Стратегія післядипломної освіти для сталого розвитку: монографія. 2-е видання, доповнене, перероблене; за ред. Н.М. Рідей, Л.М. Панченко Київ: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2020. 416 с.
3. Методологія неперервної освіти та наукового дослідження : монографія; за ред. Н.М. Рідей, Е.В. Лузік. Київ: ТОВ ЦП «Компринт», 2020. 463 с.
4. Ridei N., Tytova N., Kanova L., Panchenko L., Slonovska O. Quality and life safety aspects in the educational policy of Ukrainian educational institutions. *International Journal of Health Sciences*, 2022. Vol. 6. № 2. Pp. 1035–1045.
5. Ridei N., Tytova N. The methodology for life quality and safety policy of sociocultural forms for sustainable development of ukraine. *Paradigm of knowledge*. 2022. №4(54). pp. 41-61.